

Gənc İntiqam Yaşarın Şeirləri barədə

Allahverdi Eminov
ədəbiyyatşünas, yazıçı, pedaqoq

Mən desəm ki, hər gün poeziya yarpaqlarını oxuyuram - inanar oxucular - Allahın hər min, minyon adamdam birinə qismət etdiyi şeir payıdır ki, içindən zənginləşsən və təzələnirsən. Başqa heç bir mənəvi-maddi hissiyyat, qüvvə heyrətlənmək imkanına malik olmur. Şeir ən incə hissələrin müqənnəsidir və şıltaqlığıdır. Və ya poetik təkamüldür ki, etiraf edək: son 10-15 ildə poeziyaya gələn gənc şairlər cəsarətlə bu "yükün" altına girmişlər. Poeziyaya belə hüsnərlə gələnlərdən biri də İntiqam Yaşardır.

Haşiyyə çıxmağa haqqın o mənada çatır ki, İntiqam Yaşar Azərbaycan Universitetinin filologiya fakültəsində tələbəm olub, onunla bir qrupda oxuyan yazıçı Yeksər Cəfəri də. Mən onların daxili narahatlığını ilk günlərdən sezmışdim.

Bu gün mən İntiqam Yaşarın "Aydın yol" qəzetində (20.11.2015) bir səhifəlik şeirlərini oxuyanda bir neçə söz deməyi qərara aldım. Yeri gəlmişkən, bu qəzet barədə bir-iki kəlmə xoş söz deyərdim: öz orijinal dəsti-xətti, oxucuların izlədiyi "xəbərsiz" məqalələri, geniş informasiyaları, bitkin tərcümələri təqdim edən bir orqandır, habelə gənclər üçün ədəbi yaradıcılığına geniş yer vericisidir. Çünki qəzetdə istedadlı nəsl-nəcabəti olan, fərdi yaradıcılığa sahib kişilərin simaları qəlbən çalşırlar, onlara bir qələmdaş kimi uğurlar arzulayıram.

İntiqam Yaşarın şeirləri haqqında konkret nəse deməyi özümə borc bilirəm. Şerti ümumiləşdirirəm, əlbəttə, bir oxucu olaraq. İntiqamın şeirlərində yığcamlıq var və bu poetik tərzdən o nəticəni çıxarmayaq ki, fikir və poetik hövsələ baxımından deyirəm - yox. Şeirdə bu, mühüm məziyyətdir, şair predmetin uzaq sahəsini təxəyyülündə canlandırmağı bacarır - sadəcə təsvir etmir; bu isə poetik fantaziyası olan müəllifə qismətdir. Məsələn: "Pəncərədən darıxmaq" şeiri səkkiz mısradır. Sərlövhə nərsi xatırladır, ilk baxışda və güman ki, hansısa şair, poetik donu geyindirirdi. Lakin İntiqam darıxmaq ovqatının həm əyaniliyini, həm də hissələri yaşatdığıni təsvir edir və insanın həsrətini yaxınlaşdırır.

**Adam pəncərədən yaxşı darıxır,
Alın buz şüşədə, gözleri yolda.
Gedir gəlməyəni qarşılamağa,
Ümidlər ən sonda olür hər halda.**

**Yolboyu geriye kəsülü qalır.
Əlində məchulun hasilı qalır.
Hava boşluğundan asılı qalır,
Neçə ünvanlanmış "salam-sağ ol" da.**

Ümumiyyətlə, naşılar poetik təxəyyülü "kiçik olanlar doğrayıb ya mısraları şişirdirdi, ya da bəndləri acı bağırırsağsağa yığırdı bilməzdi. Amma İntiqam bu yığcamlıqda fikirləşməyə əsas verir. "Pəncərə" ilə "darıxmaq" tə-

zad yaradır. Pəncərədən baxanda hansısa əzizimizin gelişini gözləyirik; by ovqatla ayrılıq da yox deyil, necə ki, nəhayət, ümidlərdən əlimizi üzürük, son - hər bir məxluqun zonu ölumdür!

Müəllif bu yığcamlıqda hətta riyazi anlayışlara da söykənir və "məchulla" "hasilin" nəticəsi fikri ödəmiş olur! Və İntiqam bu yığcam məntiqdə bəşəri həqiqətləri xatırladır:

"Daha o şəhər də mənə ögeydi"...

Şairin darıxan, qəribşeyən əhvalının assoziativ ifadəsidir, amma insanın bu dünyada, konkret yaşadığı bir məkanda axtarıb tapmaq ümidinin boşluğuudur.

Mən bu şeiri oxuyanda, düz, özüm də qəribşədim. İntiqamın oturduğu son cərgəni və solundakı laylı pəncərəni xatırladım. Arabir məşğələ saatlarında tələbələrin yorğunluğunu səngitmək üçün xahişlə şeir söyləyirdi. Onlardan sonra həmin auditoriyada "tarixçi" tələbələrə dərs deməli oldum. Və xəyal məni aparır, qəribşədim. Necə ki, İntiqam sanki qabaqcadan mənim yaşadığım hissələri duymuşdur:

**Daha o şəhər də mənə ögeydi,
Daha o şəhərdə kimim var mənim?
Bircə Xəzərdə qərç olub itmiş,
Sahildə ümitsiz gənim var mənim.**

Mən bir müəllim kimi ümidimi itirməmişəm, o auditoriyada sanki İntiqam Yaşarı haqansa görəcəyimə inanmışdım, qoymamışdım ürəyim xiffət etsin. Bəli, mən deyəsən yanılmamışam axı:

**Ömür yuxusundan dərhal ayılar,
Adam ümidindən yuxıldığı an.
Dünyanın hər şeyi heç nə sayılar,
Köksündə ürəyin sızıldığı an.**

İkincisi, obrazlılıqdır, obrazlı fikri ifadə etməkdir. Şairin poetik damarıdır, - desəm yanılmaram. Poeziya sənətində obrazlılıq o şairlərə xasdır - obrazlı düşünür. Şair bu poetik dəyəri ona görə verir - fikri anlaşılıqlı olmaqdan əlavə bədii obrazlılıqda ifadəsini tapsın, yalnız maddi vasitələrin (səs, material, rəng və s.) öhdəsinə buraxılmasını - təcəssüm etsin. İntiqamın üstünlüyü ondadır ki, obrazlılığı bütövləşdirir və ən az dörd mısranı mənənin deyimində birləşdirir.

**Bu adam bir vaxtlar sənə sığdı,
Bu adam bir vaxtlar dağ bildi səni.
Bu adam bir vaxtlar tək sənə baxdı,
Bu adam bir vaxtlar haqq bildi səni.**

Şairin poetik fikri obrazlı təsvirə sığışanda gerçəklik şairin təxəyyülündə "paltarını" dəyişir və fantaziya ağıllın təyinatlı xassəsi kimi çıxış edir.

**Ölüm qoxusu çöküb,
Bu gecənin üstünə
Bu dalanın üstünə,
Bu gecənin üstünə,
Gəlsəm, necə gəlirəm mən,
Dönüb heçə gəlirəm mən -
Görən, necə gəlirəm mən -
Bir gecənin üstünə?**

Şeirdə obrazlı fikrin iki xassəyə malik olması şairin obrazlı qavrayışından irəli gəlir, gerçəkliyin "çevrilməsini" özge biçimində - donda oxucuya çatdırır.

Digər bir şeirində İntiqam predmetin (əşyanın) obrazlılığını fikrin bütöv ifadəsində verir:

**Əlindən bərk-bərk yapışıb
Daşmışam yandırmışam.
Saçlarımda gəzdirmişəm
Həyata inandırmışam.
Yandıqca incə əllərin,
Öz başıma dağ bilmişəm.**

**Əh, çox qəribə adamam,
Sanki heç nə görməmişəm.
O qədar fikirliyəm ki,
Öz fərqimə varmamışam.
Öz əlim də yanib gedib,
Onu da bayaq bilmişəm.**

Şair tamam - ifrata varmadan deyərdim - obrazlı fikrin obrazlılığı üzərində qurulmuşdur. Şair poetik ovqatın axarına düşüb oxucu hissələrinin müəyyən hədlərini gözləməyə bilirdi, lakin o, oxucu qavrayışının həddini hesablamışdır, ifadə qalığa yol verməmişdir - yığcamlılığı nəzərdən qaçırmamışdır.

Üçüncüsü, şairin predmetində xatirə (sevgi) motivlərinin hərarətidir, amma İntiqam Yaşarda fərdi üslubda "sənsiz heçəm", "amandır, qaçma mənə", "gəcələr gözüme yuxu getmir" və s. ənənəvi sızılırlar yoxdur, sevgidə də şair Məni vüqarlı olmalıdır baxışı var. İnsan kamilləşdikcə sevgi-məhəbbət anlamına intellektual deməzdim - düşüncə pəncərəsindən baxmalıdır. "Bircə məni unutsan" şeirində bu ənənəyə yaxşı mənada bir laqeydlik də var və şair Məni Məhəbbət Məninədən özünü toxtaq tutur.

**Bircə məni unutsan,
Hamını unudacaqsan.
Məni kim unudardı
Gülüm, nə yaxşı varsan.
Heç utanıb eləmə,
Unut cəsarət ilə.
Sıradan dərd olmasın
Belə, qiyamət elə...**

Bu baxımdan İntiqam birbaşa həsr etdiyi subyektə - qıza da məsafədən baxır. Maraqlıdır ki, "yuxusuna qonaq gələn qızı" unutmuşdur. Bu unutqanlıq soyuqluq və laqeydlik deyil: yuxuya sevgili adam gəlirsə, etirafa ehtiyac qalmır. Çün:

**Bulaq kimi qaynar olan,
Gözünü unutduğum qız -**

bu etirafda şairi anlayırıq.

**Öz bildiyini sayanda,
Dərd üstünə əl qoyanda,
Dünyadan cana doyanda,
Dərdini ovutduğum qız.**

Və daha bir lirik ricət, amma qeyri eqoizimdən uzaq hissən ifadəsi:

**Rast gəldim neçə birinə,
Bağlandı qəm zəncirinə,
Öz-özümün xatirinə
Həyatdan soyutduğum qız.**

Gənc şairdə, onun cəsarətli addımında poetik təzad çox böyük ümidlər verir; bu isə orijinal istedadın qismətidir və əsil poeziyanın mahiyyətini əks etdirir; burada şair sanki oxucusu ilə rəqabətə girir və onun gözləmədiyi ənənəni poetikləşdirir ki, lirik həyəcan, qərib intizar, hissi yoluxma... bir kuzədən digərinə tökülən su kimidir, yanan ürəyi soyudur. Poetik təzad bu rəqəsdən baxmalıdır. "Bəlkə də" şeirində şair oxucusu ilə aforiz söyləmədə danışıq, özəl hissələrini bölüşür və bərdən daxilində, təxəyyülündə tutduğunu açıqlayır:

**Hədəfə dəyməyəndə,
Atılan mərmilərin
Qəlbə sanmasın deyə,
Vurulmamış hədəflərin yerinə
Ürəyimiz vurulmuşdur yaranıb -
fəlsəfi ümumiləşdirmə.**

Yaxud "Evdə yoxam", "Bir az qonaq bu şəhərdən", "Dünyənlər" şeirlərində təzadlar ovqatın gizlinləri oxucunu mübhəm "gizlinlərə" kökləyir. Bu nümunələr poeziyaya xas atributları ustalıqla işığa tutur.

"Evdə yoxam" fikirlə əhvalın təzadları üzərində yazılmışdır. Şairi axtaran və qavranılan nəsnə:

**Qapını döyən ayrılıq -
Evdə yoxam, evdə yoxam.
Qonağam deyən ayrılıq -
Evdə yoxam, evdə yoxam.**

**Gördüyüm mənə çoxdumu,
Xoş günüm iti oxdumu,
Döyməyə qapı yoxdumu,
Evdə yoxam, evdə yoxam.**

**Sənə kim dedi gündə gəl,
Ömür bitəndə - sonda gəl,
Haçan çağırısam, onda gəl,
Evdə yoxam, evdə yoxam...**

İntiqam Yaşarın sosil səciyyəli şeirlərində də fikir dərinliyi, susqun düşüncələr, sevgi ritmləri pəncərədə işıqlı və səslidir, polifonik ruhludur, yeri gələndə "Mən nə üçün gəldim Dünyaya" bəşəri suala cavab verməyə çalşıq. Təbii hesab etdiyim kədəre də laqeyd qalmır - yoxsa yaxşı, şedevr şeirlər yazıla bilməz əsla.

İntiqam Yaşarın şeirləri haqda nikbin danışmağa haqqım çatır - bu şeirlərdən savayı digər mətbu orqanlarında (xüsusilə, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə) da kamil vəznli və ovqatlı şeirlərini oxumuşam, yaxşı şeirlər yazıla bilməz əsla. İntiqam Yaşarın şeirləri haqda nikbin danışmağa haqqım çatır - bu şeirlərdən savayı digər mətbu orqanlarında (xüsusilə, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə) da kamil vəznli və ovqatlı şeirlərini oxumuşam, yaxşı şeirlər yazıla bilməz əsla. İntiqam Yaşarın şeirləri haqda nikbin danışmağa haqqım çatır - bu şeirlərdən savayı digər mətbu orqanlarında (xüsusilə, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə) da kamil vəznli və ovqatlı şeirlərini oxumuşam, yaxşı şeirlər yazıla bilməz əsla.